

Високоповажні члени Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, шановні колеги,

Почну з того, що НАН України завжди приділяла увагу питанням свого реформування, оптимізації структури та принципів організації діяльності, що зокрема знайшло своє відображення в Концепції розвитку НАН України на 2014 – 2023 роки та відповідних досить численних постановах Президії. Особливої актуальності це питання набуло після засідання Національної ради України з питань розвитку науки і технологій в листопаді 2019 р., на якому було прийнято рішення про необхідність подальшого реформування НАН України і національних галузевих академій. З цією метою реалізації була створена робоча група, до складу якої увійшли представники МОН України, Наукового комітету та всіх національних академій. Рекомендації робочої групи щодо реформування НАН України, включали створення науково-технічної ради при Президії НАН України, формування координаційних рад при секціях та відділеннях з залученням представників наукового загалу Академії, створення наглядових рад при інститутах, внесення до Статуту НАН України змін, необхідних для реалізації запропонованих заходів. Відразу зазначу, що переважна більшість рекомендацій, або вже виконана, або знаходиться в стадії реалізації. Вони стали невід'ємною частиною плану заходів з реформування НАН України, про який і йтиметься нижче.

Одним з головних завдань цього плану є проведення повної інвентаризації матеріально-технічної бази та земельних ділянок установ Академії, в результаті якої будуть визначені об'єкти нерухомості та земельні ділянки, які тривалий час не використовуються, та підготовлені пропозиції щодо їх реперофілювання, або передачі державі на умовах відшкодування їхньої вартості. При цьому кошти, отримані від реалізації матеріальних активів, мають бути використані лише для модернізації матеріально-технічної бази інститутів Академії.

Не менш важливим завданням є оптимізація структури Академії. Буде реформована мережа наукових установ НАН України з урахуванням результатів їхнього оцінювання як на основі методики, розробленої з урахуванням кращих європейських практик (така методика апробована і вже використовується в НАН України), так і проведеної у минулому році державної атестації. Будуть реорганізовані чи ліквідовані окремі підприємства дослідно-виробничої бази та підготовлені додаткові до поданих у минулому році пропозиції щодо передачі окремих підприємств до сфери управління Фонду державного майна України.

Варто зауважити, що для практичного застосування методики оцінювання ефективності діяльності наукових установ, що відповідає європейським стандартам, в Академії вже діє Офіс оцінювання, результати роботи якого будуть використані як для оптимізації структури, так і визначення обсягів базового фінансування установ.

Наступне завдання плану заходів - УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ. Це завдання включає створення Науково-технічної ради при Президії НАН України, яка наразі формується, створення координаційно-експертних рад при секціях Академії, внесення змін до Статуту НАН України, формування наглядових рад при науково-технічних комплексах та великих інститутах. Передбачається, що Науково-технічна рада сприятиме прискоренню впровадження наукових розробок академічних установ, формуватиме завдання для інноваційних досліджень і розробок Академії.

Це завдання знаходиться в процесі виконання. Зокрема вже розпочали свою роботу координаційно-експертні ради та статутна комісія.

Четверте завдання плану заходів з реформування Академії – це ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. Головне тут – збільшення відсотка конкурсного фінансування, внесення змін у принципи розподілу базового бюджетного фінансування наукових установ, зокрема, відмова від усталених підходів до розподілу фінансових та матеріальних ресурсів та врахування ефективності діяльності установ на підставі результатів їх оцінювання їхньої діяльності за попередні роки. Перші кроки в цьому напрямі вже зроблені – фінансування установ у 2021 році було визначено з урахуванням результатів державної атестації.

Ще одна новація - започаткування програм фінансової підтримки наукових колективів за результатами експертизи запитів на міжнародні проекти. Зокрема, будуть мати додаткову підтримку ті проекти, які були високо оцінені міжнародними експертами (наприклад, потрапили до т.з. «короткого списку»), але не були профінансовані. Така форма підтримки відповідає рекомендаціям Комітету «Стратегічна конфігурація» ЄК. Будуть підтримані також колективи, які розвинули свою експериментальну базу коштом міжнародних грантів, або власними силами

П'яте завдання стосується ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМАХ НАУКИ І ТЕХНІКИ. Тут передбачається розгляд науково-координаційними радами секцій НАН

України пропозицій щодо формування нових цільових програм міждисциплінарних наукових досліджень; регулярні заслуховування на засіданнях бюро відділень наукових доповідей про найновітніші досягнення у відповідних галузях з оцінкою стану або перспектив започаткування таких досліджень в установах Академії; відбір тематики прикладних досліджень і науково-технічних розробок на визначених державою пріоритетах у тому числі зміцнення обороноздатності та безпеки.

Одне з найважливіших завдань плану заходів – це ЗАЛУЧЕННЯ ДО АКАДЕМІЇ ТА ПІДТРИМКА НАУКОВОЇ МОЛОДІ. Тут багато чого вже зроблено – передбачено подвоєння кількості молодіжних дослідницьких лабораторій та груп з підвищеним фінансуванням (а це від пів мільйона до мільйона гривень на рік для колективу з 4 – 5 осіб), що дає змогу мати молодим науковцям гідну оплату праці та брати повноцінну участь в міжнародній співпраці; вперше в Україні започатковано програму «постдоків»; відбувається регулярне заслуховування молодих вчених на засіданнях Президії НАН України з наданням їм молодіжних грантів. Але потрібно зробити ще більше, зокрема, забезпечити умови для кар'єрного зростання молодих науковців в інститутах, максимально ефективно скористатися можливостями програми будівництва службового житла для забезпечення квартирами талановитої молоді. Плануємо зробити це не лише для киян, але і для молодих науковців Харкова, Львова, Одеси, Дніпра. До речі, хотів би принагідно подякувати Кабінету Міністрів України, Міністерству фінансів і Бюджетному комітету парламенту за підтримку нашої ініціативи щодо започаткування з поточного року зазначеної бюджетної програми.

Сьоме завдання - РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОСИЛЕННЯ ЕКСПЕРТНИХ ФУНКЦІЙ АКАДЕМІЇ. Певні сподівання ми покладаємо тут на Науково-технічну раду, про яку вже йшлося. До складу цієї ради мають увійти представники профільних міністерств, крупних державних науково-технічних комплексів, наукоємного бізнесу. Така рада зможе давати рекомендації щодо напрямів прикладних досліджень та конкретних розробок. Плануємо також продовжити ефективну реалізацію академічної програми досліджень з проблем оборони і безпеки, проєкти якої ми узгоджуємо з Міністерством оборони. Будемо робити все можливе і для підтримки діяльності Інноваційного центру Київського академічного університету, який вже розгорнув роботу, спрямовану на залучення інститутів Академії до інноваційної діяльності та трансферу технологій, а також на отримання студентами та аспірантами досвіду доведення прикладних досліджень до інноваційного рівня. Сподіваємось і на реалізацію

спільно з Науково-технологічним парком "Адлерсхоф" (Берлін, Німеччина) проекту "Academ.City". Суть проекту - створення Наукового парку "Академ.Сіті", як відкритої інноваційної екосистеми на базі кластеру інститутів НАН України, розташованих у мікрорайоні Академмістечко.

Нарешті, останнє за списком, але не за значенням завдання - це інтегрування науки і освіти та розширення міжгалузевої співпраці. Це завдання включає: Укладання нової угоди про співпрацю НАН України та МОН України та реалізацію спільних проєктів; розвиток КАУ, започаткування спільних програм наукових досліджень НАН України з національними галузевими академіями; і, безумовно, узгоджену підготовку пропозицій щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки.

Як бачимо, запропонований План заходів з реформування НАН України є цілком конкретним, включає значну кількість заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності Академії, відповідає рекомендаціям Національної ради України з питань розвитку науки і технологій. Прошу Національну раду підтримати наш план і сприяти його реалізації.

Очевидно, що успішна реформа НАН України потребуватиме не лише конкретних дій та внесення відповідних змін у статут академії, але й певних законодавчих новацій. Академія вже внесла кілька пропозицій і продовжує роботу в цьому напрямі.

Наостанок, хоча про це вже багато говорено, але не можу не зазначити, що реформування наукової сфери, так само як і будь-яких інших реформ, неможливе без суттєвого поліпшення її фінансування та виконання законодавчих вимог щодо умов оплати праці науковців. Приклади серйозного державницького підходу до науково-технічної політики - Китай та Туреччина, де в останні 15-20 років була суттєво посилена державна підтримка власної науки і сьогодні ми бачимо докорінні позитивні зміни в економіці і обороноздатності цих країн.

Ще раз прошу підтримати пропозиції Академії щодо її реформування та сприяти законодавчому та фінансовому забезпеченню запропонованих реформ.

Дякую за увагу.

